

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****MEHMET ARSLAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2019/791
Karar Tarihi	: 24/11/2021
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Basri BAĞCI
Raportör	: Sinan ARMAĞAN Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ
Başvurucu	: Mehmet ARSLAN
Vekilleri	: 1. Av. Şivan Cemil ÖZEN 2. Av. Cemile TURHALLI BALSAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumuna girişte yapılan arama sırasında hukuka aykırı güç kullanımı nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/12/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1979 doğumlu olan başvuru, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkındaki yargılama nedeniyle tutuklu olup 19/2/2018 tarihinde Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

A. Olaya İlişkin Genel Bilgiler

10. İnfaz Kurumuna giriş işlemleri sırasında başvuru üstü aranmak istenmiş, başvuru yapılmak istenen aramanın hukuka aykırı olduğunu söyleyerek aramaya itiraz etmiş, zor kullanılarak aranmış ve giriş işlemlerinin ardından İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir.

11. Anlatımına göre başvuru, çıplak arama yapılmak istenmesi nedeniyle aramanın hukuka uygun olmadığını belirterek aramaya karşı çıkmış; bunun üzerine arama yapılacak yere gelen on infaz memuru "Başkanlığın burada geçmez aramayı kabul etmezsen sonuçlarına katılırsın, burası vatandaşların yeri hepiniz bunu öğreneceksiniz." diyerek başvuru darbetmiş ve ardından çıplak olarak aramıştır.

12. Olayla ilgili olarak beş infaz koruma memuru, aynı tarihte Üst Arama Tutanağı düzenlemiştir. Tutanağta; terör örgütü üyesi olma suçundan tutuklanan başvuru gizli ve şifreli doküman ve mesaj bulundurabileceği dikkate alınarak kurumun en yetkili amirinin bilgisi dâhilinde üst aramasının yapılmak istendiği, bu kapsamda utanma duygusunu ihlal etmeyecek ve kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirlerin alındığı belirtilmiştir. Tutanağa göre başvuru, arama yapılmasını istememiş ve kamu görevlilerine "Türk Silahlı Kuvvetlerinin Afrin'de yaptıklarını burada bana yapmaya çalışıyorsunuz. Ben [...] eş başkanyım. Kimse benim üstümü arayamaz. Ben zaten cezaevinden geliyorum. Sizin kanunlarınızı tanımıyorum." şeklinde sözler sarf edip fiziki olarak direnmiştir. İnfaz koruma memurlarının tutanağta belirttiğine göre bu durum üzerine kurum üst amiri bilgilendirilmiş, ayrıca başvuruya ilgili tüzük hükümleri uyarınca arama yapılacağı, direnmesi hâlinde zor kullanılacağı hatırlatılmış; buna rağmen başvuru aramayı engellemeye ve diğer hükümlüleri galeyana getirmeye çalışmıştır. Öncelikle başvuru üst giysilerinin çıkarılarak arama işlemine başlandığı ve sonrasında kıyafetleri giydirilerek iç çamaşırı kalacak şekilde alt kısımdaki giysileri çıkarılarak aramanın tamamlandığı bilgisine yer verilen tutanağta, arama neticesinde infaz kurumuna sokulması veya bulundurulması yasak maddeye rastlanmadığı açıklanmıştır.

13. Arama işlemi ayrıca iki infaz koruma memuru ve nöbetçi müdürün düzenlediği başka bir tutanağla kayıt altına alınmıştır. Tutanağta başvuru da imzası bulunmaktadır. Başvuru adı, arama tarihi ve saatinin yer aldığı ve el yazısıyla doldurularak hazırlanan tutanağ şu şekildedir:

"Ceza infaz kurumuna 19.02.2018 günü saat 11.20 sıralarında hükümlü/tutuklu olarak gelen Mehmet Arslan'ın kuruma ilk kabulünde, dışarıdan hiçbir şekilde görülemeyeceği ve görüntü kaydeden bir cihazın bulunmadığı bir odada, kişinin tenine çıplak elle dokunulmadan ve giydirilen önlük üzerinden yapılan üst aramasında, kuruma girmesinde sakınca bulunan herhangi bir yasak madde bulunmamıştır.

İşbu tutanağ tarafımızdan tanzim edilerek hazırda bulunanlara birlikte imza altına alınmıştır.

Başlangıç saati: 11.20

Yapılan aramadan dolayı herhangi bir zararım veya şikâyetim yoktur."

14. Arama işleminden sonra İnfaz Kurumu Hekimliği tarafından başvurusunun ilk giriş muayenesi yapılarak hakkında rapor düzenlenmiştir. 19/2/2018 tarihinde saat 11.27'de yaptığı belirtilen muayene sonucunda başvurusunun *"her iki kulağında yeni oluşmuş kızarıklık ve sağ dirseğinde yeni oluşmuş yüzeysel iki kesi"* tespit edilmiştir.

B. Adli Soruşturma Süreci

15. Başvurucu 21/2/2018 tarihinde Rize Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe yazarak infaz koruma memurlarından şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, şikâyet dilekçesinde; İnfaz Kurumuna getirildiğinde olağanüstü durumlarda uygulanması gereken ve insani olmayan çıplak arama yöntemine maruz kaldığını, kamu görevlileriyle bu konuyu müzakere etmeye çalışırken 10-15 kişi tarafından hastanelik oluncaya kadar darbedildiğini, kameraların yaşananları kaydettiğini, vücudunun çeşitli yerlerinde morluklar ve şişlikler oluştuğunu ileri sürmüştür.

16. Başvurucunun dilekçesi 23/2/2018 tarihinde Rize Başsavcılığına gönderilmiştir. Rize Başsavcılığı 27/2/2018 tarihinde, başvurusunun şikâyetiyle ilgili olayın gerçekleştiği İnfaz Kurumunun adli yönden Kalkandere Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) bağlı olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vererek dosyayı Başsavcılığa göndermiştir. Başsavcılık tarafından soruşturma dosyası 30/3/2018 tarihinde kaydedilerek soruşturmaya başlanmıştır.

17. Başvurucunun avukatı da 12/3/2018 tarihinde başvurusunun İnfaz Kurumuna girişinde yaşadığı olay nedeniyle Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla şikâyetçi olmuştur. Şikâyet dilekçesinde; bir siyasi partinin eş genel başkanı olan başvurusunun hukuka aykırı ve çıplak şekilde zorla arandığını, kamu görevlilerince tehdit edilerek bayılıncaya kadar fiziki saldırıya maruz bırakıldığını, işkence izlerine rağmen kurum doktorunun darp raporu düzenlemekten kaçındığını iddia etmiştir. Dilekçede ayrıca olay yerindeki kamera görüntülerinin getirtilmesini, başvurusunun en yakın sağlık kuruluşuna sevkinin sağlanarak hakkında adli muayene formu düzenlenmesini, olay yerinde keşif yapılmasını, başvurusunun bilgi sahibi olan oda arkadaşlarının tanık olarak dinlenmesini, olayın faili olan infaz koruma memurlarının ve kurum doktorunun kimliklerinin tespit edilmesini talep etmiştir.

18. Bu arada İnfaz Kurumunca olayla ilgili belgeler ve bir CD 2/3/2018 tarihinde Başsavcılığa gönderilerek suç duyurusunda bulunulmuştur. Evrakla ilgili adli soruşturma 30/3/2018 tarihinde başvurusunun şikâyetçi olduğu dosya ile birleştirilerek başvuru hakkında görevi yapturmamak için direnme suçundan soruşturma yürütülmüştür.

19. Başsavcılıkça 17/4/2018 tarihinde başvurusunun ifadesi alınmıştır. Başvurucunun ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Görevli memurlar üzerimdeki elbiseleri çıkartarak aramak istedi. Ben de bu uygulamanın doğru olmadığını, bu olayın insanlık onuruna aykırı olduğunu söyledim. Bunun üzerine infaz koruma memurları beni darp ettiler. Yere yatırarak üzerimde tepindiler. Kamera kayıtları incelendiğinde olay anında hangi memurların orada olduğu görülecektir. Ben üzerimin aranması esnasında hiçbir şekilde direnmedim. Aksine orada bulunan infaz koruma memurları beni darp etti. Hatta bana karşı işkence yapıldı..."

20. Arama işlemini gerçekleştiren ve tutanakta imzası bulunan beş infaz koruma memuru Başsavcılıkta müşteki şüpheli olarak ifade vermiştir. Bu kişiler beyanlarında; arama yapmak istediklerinde başvurucunun zaten infaz kurumundan geldiğini belirtip üstünü aratmayacağını söylediğini, eş başkan olduğunu, Silahlı Kuvvetlerin Afrin'de yaptıklarını kendilerinin de burada yaptığı şeklinde sözler sarf ettiğini dile getirmiştir. İnfaz koruma memurları, herkese yapıldığı üzere başvurucunun önce üst, sonra alt kısmındaki kıyafetlerini çıkararak başvurucuyu usulüne uygun şekilde aradıklarını, kendisini kesinlikle darbetmediklerini, aramaya direndiği için başvurucudan şikâyetçi olduklarını belirtmiştir.

21. Başvurucu hakkında ilk kabul muayene raporunu düzenleyen doktor M.K.nın şüpheli sıfatıyla Başsavcılıkta savunması alınmıştır. M.K. ifadesinde özetle aynı gün terör mahkûmlarının tutulduğu koşullardaki sayım nedeniyle olaylar yaşandığından 50-60 kadar adli rapor düzenlendiğini belirtmiş; genel uygulamanın mahkûmların kuruma girişleri sırasında sadece ilk kabul muayene raporu düzenlenmesi olduğunu ancak darp iddiası bulunduğu takdirde adli rapor düzenlendiğini, başvurucunun da darp şikâyeti olmadığı ve başka bir infaz kurumundan nakil geldiği için ilk kabul muayenesini yaparak sadece buna ilişkin rapor düzenlendiğini, düzenlenen raporda da gördüğü birtakım lezyonları yazdığını beyan etmiştir.

22. Arama işleminin yapıldığı koridorda bulunan kamera kayıtlarının çözümü için Kalkandere İlçe Emniyet Amirliğine 25/4/2018 tarihinde yazı yazılmıştır. Yazıda; başvurucunun üst araması yapılmasını engellemek amacıyla fiziki direnişte bulunup bulunmadığı, infaz koruma memurlarının arama sırasında görev ve sorumluluklarını aşacak şekilde başvurucuya müdahale edip etmedikleri konusunda tutanak hazırlanması istenmiştir. İki polis memuru tarafından hazırlanan CD İnceleme Tutanağı'nda dört fotoğraf karesine yer verilerek şu tespitlerde bulunulmuştur:

- Başvurucu olduğu düşünülen kişi saat 10.14'te İnfaz Kurumuna giriş yapmıştır.
- Başvurucu, üst araması için infaz koruma memuruyla odaya saat 10.24'te girmiştir.
- Üst araması devam ederken saat 10.30'da odanın girişinde infaz koruma memurları kalabalık şekilde beklemektedir.
- Saat 10.40'ta üst araması biten başvurucu, odadan çıkmıştır.

23. CD İnceleme Tutanağı'nda ayrıca kamera görüntüsünün kalitesiz olması nedeniyle daha net görüntü elde edilemediği, infaz koruma memurlarının başvurucuya yönelik fiziki müdahalesinin olmadığı, başvurucunun da infaz koruma memurlarına fiziki bir direnişte bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Başvurucu hakkında Rize Adli Tıp Şube Müdürlüğünden sağlık raporu alınmıştır. İnfaz Kurumunda düzenlenen ilk kabul muayene raporu incelenerek ve 22/5/2018 tarihinde başvurucu muayene edilerek aynı gün düzenlenen raporda; olayla ilgili travmatik lezyon saptanmadığı, meydana gelen yaralanmanın basit tıbbi bir müdahale ile giderilebilecek nitelikte hafif olduğu belirtilmiştir.

25. Soruşturma sonunda Başsavcılık; beş infaz koruma memuru, kurum doktoru ve başvurucu hakkında 9/8/2018 tarihinde kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir (Kararda sehven 9/7/2018 tarihi yazıldığı değerlendirilmiştir.). Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"30.04.2018 tarihinde dosyaya ibraz edilen 19.02.2018 tarihli tutanakta, Mehmet Arslan'ın kuruma ilk kabulünde yapılan üst aramasında üzerine yasak eşya bulunmadığı ve Mehmet Arslan'ın herhangi bir zarar ve şikâyetinin olmadığı, Mehmet Arslan ve görevli infaz koruma memurlarınca imza altına alındığı görülmekte olup,

Yapılan soruşturma neticesinde, kamera görüntülerinden tarafların beyanlarında müşteki şüpheli Mehmet Arslan'ın görevli memurlara karşı fiziki bir direnişte bulunmadığı, fiziki direnişten bahsedebilmek için cebir veya tehdit unsurlarından birinin olması gerektiği olayda Mehmet Arslan tarafından görevli memurlara yöneltilmiş bir cebir yada tehdit unsuru olmadığı anlaşıldığından, görevi yaptırmamak için direnme suçunun unsurlarının oluşmadığı tespit edilmesinden dolayı,

Tarafların beyanlarından, kamera görüntüsünden, 19.02.2018 tarihli üst araması tutanağından, görevli infaz memurlarının Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük 46. Maddesi gereğince uygun olarak üst araması yaptıkları, ölçülü bir şekilde müdahale ettikleri anlaşıldığından, Görevi Kötüye Kullanma, İşkence Yapma, Halka Kin ve Düşmanlığa Alanan Tahrik Etme suçlarının unsurlarının oluşmadığı, yukarıda kimlik bilgileri yazılı şüpheli cezaevi doktorunun görevini kötüye kullandığına ilişkin her hangi bir delil yada emare bulunmadığından,

Müşteki şüpheliler ve şüpheli hakkında, yukarıda açıklanan suçlar bakımından kamu adına KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA...[karar verildi.]"

26. Başvurucu söz konusu karara ilişkin itiraz dilekçesinde; şikâyet dilekçesinin iki gün sonra Başsavcılığa gönderilerek işkence izlerinin geçmesinin beklendiği, adli muayene raporunun olaydan elli bir gün sonra aldırıldığını, tanık olarak dinlenilmesini istediği tutukluların beyanlarının tespit edilmediğini, Başsavcılığın direnmeyi kabul etmediği hâlde infaz koruma memurlarının ölçülü müdahalede bulduklarını kabul etmesinin çelişki oluşturduğunu belirterek yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğunu iddia etmiştir.

27. Başvurucu ve avukatının itirazı Rize Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/11/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Söz konusu karar 4/12/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

28. Başvurucu 31/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Başvurucu Hakkında Yürütülen Disiplin Soruşturması Süreci

29. Başsavcılığa 25/4/2018 tarihinde, başvurunun kuruma girişi sırasında yaşanan olayla ilgili disiplin soruşturması yapılıp yapılmadığı İnfaz Kurumundan sorulmuştur. 3/5/2018 tarihli yazıyla verilen cevapta olayla ilgili olarak disiplin soruşturması yürütüldüğü, başvuru hakkında darp ve cebir raporu alınmadığı ancak ilk kabul muayenesi yapıldığı ve bununla ilgili form düzenlendiği belirtilmiştir.

30. İnfaz Kurumunca başvurunun üst araması sırasında sözlü ve fiziki olarak direnişte bulunduğu tutanakla kayıt altına alındığı gerekçesiyle hakkında idari soruşturma başlatılacağı ihtar edilerek başvurucudan üç gün içinde yazılı veya sözlü savunma yapması istenmiştir. İhtar, olayın yaşandığı 19/2/2018 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu, savunma vermemiştir.

31. Disiplin soruşturması sonucunda başvurunun arama işlemi sırasında sözlü ve fiziki olarak direnişte bulunarak uyarılara rağmen aramaya karşı çıktığı gerekçesiyle bir ay

ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası ile cezalandırılmasına 28/2/2018 tarihinde karar verilmiştir.

32. Başvurucu; bireysel başvuru formunda, itiraz üzerine İnfaz Hâkimliğince disiplin cezasının kaldırıldığını bildirmiş ise de dosya bilgilerini veya kararın bir örneğini sunmamıştır. Bakanlık görüş yazısında söz konusu karardan bahsedilmektedir. Görüş yazısında belirtildiğine göre başvurucu hakkındaki disiplin cezası Rize İnfaz Hâkimliğinin 29/3/2018 tarihli kararıyla kaldırılmıştır. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda her ne kadar hakkında aramaya karşı çıkmaktan dolayı disiplin cezası uygulanmış ise de; hükümlünün Diyarbakır D Tipi kapalı ceza infaz kurumundan Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk olarak geldiği, Rize L Tipi Kapalı ceza infaz kurumuna girişte görevli infaz koruma memurlarının çamaşırı kalacak şekilde elbiselerini çıkartmalarını istedikleri arama yapılacağını belirttikleri, itiraz eden hükümlünün bu arama şeklini kabul etmediği, bunun üzerine görevlilerin itiraz eden hükümlünün kıyafetlerini çıkartarak arama yaptıkları, hükümlünün kıyafetlerini kendiliğinden çıkartmamakla birlikte aramayı engelleyecek fiziksel bir direnç göstermediği anlaşılmaktadır.

Çıplak arama, elbetteki kişinin mahremiyetini ihlal edecek bir uygulamadır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün 46. Maddesinin 2 fıkrasında Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, çıplak olarak veya beden çukurlarında arama yapılabileceği hükmünün mevcuttur. Ancak başka ceza infaz kurumundan sevk ile gelen hükümlünün belirtilen makul ve ciddi emare olduğuna yönelik delil olmadan çıplak arandığı, hükümlünün bu nedenle pasif direniş gösterdiği, aramaya karşı koyma suçunun oluşması için gereken fiziksel direnişi ise göstermediği, bu durumun hükümlünün ifadelerinde ve tutulan tutanaklarda sabit olduğu, aramaya karşı koyma suçu oluşmamıştır..."

IV. İLGİLİ HUKUK

33. İlgili hukuk için bkz. *Mahir Birgül*, B. No: 2017/37181, 13/10/2020, §§ 22-33; *Emre Erdem*, B. No: 2017/30219, 20/10/2020, §§ 30-37.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Anayasa Mahkemesinin 24/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Demokratik Bölgeler Partisi eş başkanı olduğunu belirten başvurucu, nakil geldiği İnfaz Kurumuna girişte çıplak aramaya maruz kaldığını ve darbedildiğini ileri sürmüştür. Şikâyet dilekçesinin kamu görevlileri tarafından kasıtlı olarak Kalkandere yerine Rize Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiğini iddia eden başvurucu, işkence iddiasına rağmen kurum idaresince veya Başsavcılık tarafından resen adli rapor düzenlenmesinin sağlanmadığını, aramanın yapıldığı odanın kapısında çok sayıda infaz koruma memurunun bulunmasının ve arama işlemi süresinin uzunluğunun iddialarını doğrular mahiyette olduğunu, ayrıca vücudunda oluşan morluklar avukatlarıyla yaptığı görüşmelerdeki kamera kayıtlarına girmesine rağmen bunların görmezden gelindiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Bakanlık görüşünde özetle her ne kadar fiziki bir direniş sergilememiş olsa da İnfaz Kurumuna girişte üstünü aratmak istemeyen başvurucuya infaz koruma memurlarının darbetmeden ölçülü müdahalede buldukları, başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporlarının bu durumu doğruladığı, iddiasının aksine olaya 10-15 infaz koruma memurunun müdahale etmediğinin ve başvurucunun yürüyerek odadan çıktığının kamera görüntülerinden anlaşıldığı, kaldı ki arama nedeniyle herhangi bir zarar veya şikâyetinin olmadığına dair tutanağı imzaladığı, kurum doktorunun beyanında da başvurucunun adli bir şikâyetinden bahsetmediğini bildirdiği, mevzuat doğrultusunda rutin şekilde başvurucunun üstünün aranmasının ve bu amaçla yapılan müdahalenin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca Başsavcılığın başvurucunun şikâyeti doğrultusunda bütün delilleri topladığını fakat iddialara dair herhangi bir emareye ulaşmadığını ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

38. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

40. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 81).

41. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (*Cezmi Demir ve diğ.leri*, § 95).

42. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Özgürlüklerinden yoksun olan bu kişilerin kötü muameleye maruz kaldıkları iddia etmeleri durumunda vücutlarında bir yaralanma tespit edilmiş söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir (*Serdar Avci*, B. No: 2015/19474, 9/1/2020, § 56; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek*, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; *Süleyman Deveci*, B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 91).

43. Anayasa'nın 17. maddesinde ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımı yasaklanmamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir (*Ali Rıza Özer ve diğ.leri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

44. Çıplak arama yapılması hükümlü ve tutuklular açısından tek başına kötü muamele yasağını ihlal eden bir durum olarak değerlendirilemez. Nitekim bu tür bir aramayla ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması, hükümlü ve tutukluların kurum içinde kendilerine, diğ.er hükümlü/tutuklulara ve infaz koruma memurlarına zarar verecek veya suç oluşturacak uyuşturucu maddelerin, kesici ve delici aletlerin sokulmasının engellenmesi amaçlanmaktadır (*Turan Günana* (5), B. No: 2013/5545, 15/12/2015, §§ 64, 65). Bununla birlikte çıplak arama usulü ve sıklığı kötü muamele yasağının ihlal edilmesine sebebiyet verebilir. Çıplak arama usulünün beraberinde getirdiği kaçınılmaz rahatsızlık seviyesini aşacak şekilde yapılan uygulamanın bireyin aşağılanması ya da küçük düşmesine sebebiyet vermesi hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edilmesi sonucunu doğurabilecektir (*Mahir Birgül*, § 41, 42).

45. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karışıklı olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğ.leri*, § 110).

46. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının

gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yurütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, ř 114). Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlatılması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak, özenli ve süratli yurütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, ř 116).

ii. İnkelerin Olaya Uygulanması

47. Başvurucu, nakledilerek getirildiği İnfaz Kurumuna giriş işlemleri sırasında çıplak arama yapılmasına karşı çıkması nedeniyle infaz görevlilerince darbedildiğini ileri sürmüştür. Aramadan sonra İnfaz Kurumu Hekimliğinden alınan raporda başvurucunun her iki kulağında yeni oluşmuş kızarıklık ve sağ dirseğinde yeni oluşmuş yüzeysel iki kesi olduğu tespit edilmiştir.

48. Öncelikle başvurucunun çıplak arama yapılmasına ilişkin şikâyetleri incelenmelidir. Başvurucu, çıplak aramaya maruz kaldığını iddia etmiş fakat aramanın usulüne ilişkin bir ayrıntı dile getirmemiştir. Diğer taraftan aramanın dışarıdan görülemeyecek, kayıt cihazı bulunmayan bir ortamda, giydirilen önlük üzerinden ve iç çamaşır kalacak şekilde, başvurucunun hemicinsi olan infaz koruma memurları tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

49. Anayasa Mahkemesince çıplak arama ile ilgili şikâyetlerin incelendiği benzer başvurularda (*Mehmet Bayraktar* B. No: 2014/2316, 15/2/2017; *Elif Kaya* B. No: 2014/266, 6/4/2017) hükümlü veya tutukluların aynı cinsiyette olan personel tarafından arandığı, çok sık arama yapılarak aramanın rencide etme uygulamasına dönüşmediği, başkalarının karşısında arama yapılmadığı gibi aramaya ilişkin somut diğer uygulama koşulları irdelenerek gerçekleştirilen uygulamanın kötü muamele yasağını ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Mahir Birgöl*, ř 44).

50. Başvuruya yansıldığı kadarıyla şikâyet konusu aramanın *çıplak arama* olarak nitelendirilmesi hususunda tereddüt bulunmakla birlikte başvurucuya uygulanan arama biçiminin aramanın genel olarak beraberinde getirildiği rahatsızlık seviyesini aşacak düzeyde olduğunu tespit etmek mümkün görünmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun bu yöndeki iddialarının gerçekliğinin ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir.

51. Diğer taraftan başvurucu, arama işlemi sırasında infaz koruma memurlarınca darbedildiğini iddia ederek Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur. Başvurucu hakkında adli muayene raporu düzenlenmemiş olsa da kurum doktoru tarafından olayın hemen ardından düzenlenen ilk giriş muayene raporunda başvurucunun kulaklarında kızarıklık ve sağ dirseğinde kesi şeklinde tespit edilen bulgular dikkate alındığında iddiasının savunulabilir olduğunu söylemek gerekir. Başvurucunun imzaladığı Arama Tutanağı'nda zarar ve şikâyetin olmadığı belirtilmesine rağmen olay nedeniyle yaralandığı hususunda tereddüt bulunmadığından söz konusu evrakın başvurucunun iddialarını savunulabilir olmaktan çıkarmayacağı ortadadır. Bu durumda başvurucunun darp iddiası konusunda artık soruşturma makamlarının derhâl etkili bir soruşturma yapma yükümlülüğünün doğduğu kabul edilir.

52. Soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, her soruşturmanın kendine öđđü koşullarına göre değişir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri dikkate alınarak değerlendirilir. Bu nedenle

soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemler listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (*Fahriye Erkek ve diğerleri*, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 68).

53. Başvurucunun şikâyet dilekçesi İnfaz Kurumu tarafından iki gün içinde Rize Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilerek soruşturmaya başlanmıştır. Rize Başsavcılığı olay yerinin sorumluluk bölgesinde olmadığını birkaç gün içinde değerlendirerek dosyayı soruşturmada yetkili olan Başsavcılığa göndermiştir. Bu arada İnfaz Kurumunun başvuru hakkında suç duyurusunda bulunması nedeniyle açılan soruşturma ve olay nedeniyle yapılan ihbarlardan dolayı birden fazla açılan soruşturma dosyası bu soruşturma ile bir ay içinde birleştirilerek işlemler birlikte yürütülmüştür. Başvurucunun iddiasının aksine soruşturma işlemlerinin yavaşlatılması amacıyla dilekçesinin bir süre işlemsiz bırakıldığına yönelik veri mevcut değildir.

54. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun şikâyet ve delilleri tespit edilmiş, şüpheli infaz koruma memurları ve doktorun kimliği belirlenerek savunmaları alınmış, başvuru hakkında Adli Tıp Kurumu raporu temin edilmiş, olayla ilgili kamera görüntüleri incelenmiş, aramanın yapıldığı oda kapısını gösteren görüntülerin çözümü yapılmıştır. Toplanan tüm deliller neticesinde Başsavcılık başvurucunun arama yapılmasına karşı koyduğunu, bu nedenle başvurucuya orantılı güç kullanılarak aramanın yapıldığını değerlendirmiştir. Diğer taraftan başvurucunun aramaya karşı koyma eyleminin infaz görevlilerine karşı cebir veya tehdit unsuru içermediği belirtilerek başvurucunun eylemlerinin ceza hukuku yönünden direnme suçu oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

55. Somut olayda tutanağa göre on dakika, kamera görüntülerine göre on altı dakika süren aramaya karşı başvurucunun direnç gösterdiği, bu nedenle güç kullanıldığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Başsavcılıkça başvurucunun eylemlerinin ceza hukuku bağlamında bir suçu oluşturmadığının değerlendirilmesi bu olguyu değiştirmemektedir.

56. İnfaz kurumuna girişte tutuklu veya hükümlülerin üzerinde sakıncalı eşyalar bulunup bulunmadığının kontrolü açısından üzerlerinin aranması ve bu işleme karşı çıkıldığında, diğer bir ifadeyle direnildiğinde bu kişilere müdahale edilerek dirençlerinin kırılması olağan karşılanmalıdır. Başvurucunun direnç göstererek hangi eylemde veya eylemsizlikte bulunduğu ya da infaz görevlilerinin bu dirence müdahalesinin şekli tam olarak Başsavcılık kararında açıklanmamakta ise de başvurucunun arama yapılmasına izin vermemesi nedeniyle infaz koruma görevlilerince zor kullanılarak kıyafetlerinin kısmen çıkarılarak arandığı, bu sırada hafif ölçüde yaralandığı başvuruya yansıyan olgular ve İnfaz Hâkimliği karar gerekçesinden anlaşılmıştır. Dolayısıyla arama yapılmasının sağlanması amacıyla infaz görevlilerince zor kullanılmasının kaçınılmaz hâle geldiği gözlemlenmiştir.

57. Bu aşamadan sonra kötü muamele yasağının ihlal edilmemesinde kullanılan gücün orantılı olması şartı aranmaktadır. Aramaya karşı koyan başvurucunun yaralanma şekli ve ağırlığı dikkate alındığında başvurucunun direncinin kırılması amacıyla kullanılan gücün orantısız olduğu sonucuna ulaşılması zor görünmektedir.

58. Her ne kadar başvuru vücudunun birçok yerinde morluk oluşacak şekilde ağır yaralandığını iddia etmiş ise de Başsavcılık başvurucunun söz konusu iddiasını destekleyen delil olmadığı kanaatine varmıştır. İlk muayene raporundaki bulguların yanı sıra incelenen kamera görüntülerinde de başvurucunun yaralandığına ilişkin emare bulunmadığı gözetildiğinde Başsavcılığın kanaatinden farklı bir sonuca ulaşmayı gerektiren herhangi bir

delilin başvuru dosyasına yansımadağı anlaşılmıştır. Sonuç olarak infaz görevlilerinin gereken ölçüyü aşacak şekilde başvurucuya fiziksel müdahalelerini gösteren bir olgunun bulunmadığı değerlendirilmiştir.

59. Öte yandan başvuru, darp iddiaları konusunda adli muayene raporu düzenlenmediğinden şikâyet etmiş ve hakkında düzenlenen ilk muayene raporunun gerçeği yansıtmadığını iddia etmiş ise de olaydan hemen sonra bir doktor tarafından muayene edilen ve bazı yaralanma bulguları tespit edilen başvuru -muayene sırasında tespit edilen dışındavücudunun hangi bölgelerinde ne tür yaralanmalarının mevcut olduğu konusunda açıklama yapmamıştır. Ayrıca başvuru, darbedildiği iddiasıyla ilgili olarak kendisini muayene eden doktora bir söyleminin olup olmadığı veya doktordan adli muayene raporu düzenlenmesini talep edip etmediği konusunda başvuru formunda bilgi vermemiştir. Dolayısıyla başvurunun düzenlenen raporun tek başına gerçek olmadığına ilişkin söyleminin darp iddiasının gerçekleştiği hususunda kanaat oluşturmaya elverişli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

60. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının **İHLAL EDİLMEDİĞİNE**,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde **BIRAKILMASINA**,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 24/11/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.